

PROTOKÓŁ NR 21/2023

kontroli Komisji Rewizyjnej Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego

przeprowadzonej w Zespole Świętokrzyskich i Nadnidziańskich Parków Krajobrazowych, ul. Łódzka 244, 25-655 Kielce, na podstawie § 128 Statutu Województwa Świętokrzyskiego oraz Uchwały Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego Nr LVI/695/23 z dnia 30 stycznia 2023 r. w sprawie zatwierdzenia planu kontroli Komisji Rewizyjnej na 2023 rok.

Kierownictwo jednostki: Dyrektor – Pan Tomasz Hałatkiewicz.

Zespół kontrolny Komisji Rewizyjnej Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego w składzie:

1. Grzegorz Świercz, Przewodniczący Zespołu.
2. Artur Konarski.

dokonał kontroli na podstawie upoważnienia do kontroli nr 21/2023.

Kontrola w siedzibie jednostki została przeprowadzona w dniu 10 listopada 2023 r.

Kontrolą objęto budowę Ośrodka Edukacji Przyrodniczej na Ponidziu w m. Umianowice wraz z perspektywą jego działalności i rozwoju.

Kontrolujący dokonali następujących czynności kontrolnych:

1. Przegląd statutu ZSiNPK.
2. Zapoznanie się z informacją dot. budowy Ośrodka Edukacji Przyrodniczej w Umianowicach.
3. Przegląd działalności Ośrodka od 1.10.2022 r.
4. Poznanie perspektywy działalności i rozwoju Ośrodka.
5. Wysłuchanie wyjaśnień dyrekcji jednostki.
6. Sformułowanie wniosków pokontrolnych.

W wyniku przeprowadzonych czynności kontrolujący dokonali następujących ustaleń:

Ad 1.

Zespół Parków jest wojewódzką samorządową jednostką organizacyjną Województwa Świętokrzyskiego nieposiadającą osobowości prawnej. Nadzór i kontrolę nad działalnością Zespołu Parków sprawuje Zarząd Województwa Świętokrzyskiego. Zespołem Parków kieruje Dyrektor. Dyrektor wykonuje zadania przy pomocy Zastępcy Dyrektora, Głównego Księgowego oraz Kierowników: Oddziałów, Sekcji oraz Ośrodka Edukacji Przyrodniczej w Umianowicach.

Celem działania Zespołu Parków jest zachowanie, ochrona i popularyzacja wartości przyrodniczych, historycznych i kulturowych oraz walorów krajobrazowych parków w warunkach zrównoważonego rozwoju, jak również prowadzenie działalności edukacyjnej i turystycznej.

W Zespole Parków działa ośrodek edukacyjno-muzealny: Ośrodek Edukacji Przyrodniczej w Umianowicach.

Ad 2.

Zgodnie z informacją przekazaną przez Zespół Świętokrzyskich i Nadnidziańskich Parków Krajobrazowych wg stanu na 30 czerwca 2023 r. Budowa Ośrodka Edukacji Przyrodniczej w Umianowicach realizowana jest w ramach projektu pn.: „Budowa Ośrodka Edukacji Przyrodniczej na Ponidziu w m. Umianowice, gm. Kije” współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020, Oś priorytetowa 4 „Dziedzictwo naturalne i kulturowe”, Działanie 4.5. „Ochrona i wykorzystanie obszarów cennych przyrodniczo”.

Zakres robót objętych projektem:

1. Budowa budynku Ośrodka Edukacji Przyrodniczej o powierzchni użytkowej ok. 1610 m², z podziałem na strefy funkcjonalne tj.:
 - a) strefa noclegowo-gastronomiczna, w skład której wchodzi:

- część noclegowa na ok. 57 miejsc noclegowych, w tym pokoje 2, 3, 4, 5 os. z łazienkami,
- część gastronomiczna z jadalnią i w pełni wyposażoną kuchnią;
- b) strefa edukacyjno-konferencyjna z salą konferencyjną oraz wielkogabarytowym akwariem przedstawiającym środowisko rzeki Nidy – NIDARIUM,
- c) strefa projektowo-badawcza z częścią dla naukowców, w tym: laboratorium, 2 pokoje dla naukowców z łazienkami;
- d) strefa biurowo-magazynowa, w skład której wchodzi: pokoje biurowe, mała sala konferencyjna, pom. magazynowe, pom. socjalne dla personelu, łazienki;
- e) strefa zaplecza technicznego.

Budynek został w pełni wyposażony i dostosowany do osób z niepełnosprawnościami. Obiekt jest energooszczędny i zastosowano w nim odnawialne źródła energii. Źródłem ogrzewania jest wysokotemperaturowa pompa ciepła typu solanka-woda. Na dachach zamontowano panele fotowoltaiczne. Obiekt został wkomponowany w teren poprzez zastosowanie licznych przeszkleń wprowadzających krajobraz do wnętrza obiektu. Wykorzystano materiały charakterystyczne dla tego regionu jak kamienie: pińczowski, gołuchowski, morawicki i drewno.

2. Budowa zaplecza edukacyjno-technicznego, obejmującego:

1) Zaplecze w formie zagrody, w tym:

- a) budynek gospodarczo-garażowy z przeznaczeniem na maszyny i pojazdy rolnicze oraz samochody służbowe;
- b) budynek inwentarsko-gospodarczy dla zwierząt gospodarczych;
- c) zagrody dla małych zwierząt;
- d) budynek socjalno-gospodarczy;
- e) plac wewnętrzny między budynkami gospodarczymi przeznaczony do prowadzenia zajęć edukacyjnych;
- f) wybieg dla zwierząt gospodarczych.

Obiekty zostały w pełni wyposażane i dostosowane do osób z niepełnosprawnościami. Na dachach budynków gospodarczych zamontowano panele fotowoltaiczne.

- 2) Woliery dla ptaków;
- 3) Altanę edukacyjno-rekreacyjną;

- 4) Ogródki edukacyjne przeznaczone pod warsztaty przyrodnicze i ogrodnicze;
 - 5) Podziemny zbiornik na wody opadowe;
 - 6) Podziemny zbiornik na wody do celów pożarowych.
3. „Translokacja” zabytkowego dworca kolejki wąskotorowej wraz z adaptacją na cele wystawienniczo-gastronomiczne. W ramach projektu zabytkowy drewniany dworzec z 1952 roku został przeniesiony bezpośrednio przy peronie i odrestaurowany z zachowaniem wartości historycznych i architektonicznych obiektu, w tym utrzymaniem bryły i elewacji budynku. Prace remontowe prowadzono w oparciu o tradycyjne materiały i technologie. Obiekt pełni funkcję dworca kolejowego, posiada poczekalnię z niewielką jadalnią i zapleczem kuchennym oraz część wystawienniczą, prezentującą eksponaty historyczne. Obiekt w pełni przystosowany do osób z niepełnosprawnościami.
4. Remont zabytkowej kolejowej wieży ciśnień ze zmianą sposobu użytkowania na punkt widokowy oraz obserwatorium ornitologiczne. Kolejowa wieża ciśnień (wysokość 8 m) została odrestaurowana i zaadaptowana do nowej funkcji. Prace remontowo-naprawcze prowadzono przy zachowaniu pierwotnego charakteru obiektu. Do wieży dobudowano zewnętrzne schody w konstrukcji stalowej, w stylu kolejowym, umożliwiające wejście na szczyt wieży, z której roztacza się panorama doliny rzeki Nidy.
5. Modernizacja i adaptacja 4 wagonów kolejowych wąskotorowych.
- 1) „Zielarnia na kołach” - wagon z przeznaczeniem na warsztaty i ekspozycję roślin rosnących na Pomorzu;
 - 2) „Salka edukacyjna na kołach” - wagon, w którym dla najmłodszych uczestników prowadzone będą zajęcia przyrodnicze i plastyczne;
 - 3) Wagon edukacyjny „odgłosy natury czyli nocne życie sów i kumaków”. Modernizacja i wyposażenie specjalnego wagonu (pług) kolejki wąskotorowej z przeznaczeniem na dwa pomieszczenia noclegowe, łazienkę oraz niewielki aneks kuchenny. Pług kiedyś pełnił funkcję mieszkalno-socjalną dla załogi odśnieżającej torowiska. Noc spędzona w bezpiecznych warunkach w bezpośrednim sąsiedztwie nadnidziańskich łąk będzie niewątpliwie dla młodzieży niezapomnianym przeżyciem.
 - 4) „Cysterna” zbiornik deszczówki (10 m³) do podlewania ogródków edukacyjnych.

6. Budowa zaplecza edukacyjno-gospodarczego dla pokazowej zagrody gęsi kieleckiej. Jednym z elementów zachowania różnorodności biologicznej jest ochrona zasobów genetycznych zwierząt gospodarskich. Pokazowa zagroda „gęsi kieleckiej” ma na celu zachowanie tej rodzimej rasy oraz promocję rolnictwa ekologicznego, jako elementu ochrony krajobrazu kulturowego. Prowadzone będą tu zajęcia edukacyjne z dziećmi i młodzieżą oraz warsztaty np. dla Kół Gospodyń Wiejskich. Na zaplecze składa się gęśnik, wybieg dla gęsi, hala na sprzęt rolniczy, wiata na siano, studnie do poboru wody na cele gospodarcze, zbiornik na deszczówkę, obiekty małej architektury pod potrzeby zajęć edukacyjnych.
7. Wyodrębnienie terenu wolnego wybiegu dla zwierząt. W ramach projektu zakupiono łąki ekstensywnie użytkowane (ok. 11 ha), na których wypasane będą zwierzęta gospodarskie należące do ras zachowawczych: konik polski, koza sandomierska, krowa biało-grzbieta, oraz owce: wrzosówki, świniarki i czarnogłówki. Wypas na bogatych florystycznie siedliskach łąkowych jest skuteczną metodą czynnej ochrony przyrody.

Ośrodek Edukacji Przyrodniczej w Umianowicach zlokalizowany jest na terenie Nadnidziańskiego Parku Krajobrazowego i jego otuliny, w bezpośrednim sąsiedztwie śródlądowej delty rzeki Nidy i zabytkowej kolejki wąskotorowej. Wypasowe łąki położone są na obszarach Natura 2000 „Ostoja Nidziańska” i „Dolina Nidy”.

Budowa Ośrodka uzyskała dofinansowanie ze środków:

- Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020, w wysokości 18 361 991,52 zł (85% kosztów kwalifikowanych),
- Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Kielcach, w wysokości 177 358,77 zł.

Całkowity koszt projektu wynosi 26 488 952,90 zł.

Aktualnie wykonywane są jeszcze następujące prace:

1. Mała architektura edukacyjna składająca się z następujących elementów: żeremie bobrowe, gra terenowa „tropy zwierząt”, tunele drewniane, elementy z wikliny - żółw błotny i kokony, domek „pszczeli ul czyli jak widzi pszczoła”, domek na drzewie „gniazdo

- os”. Konstrukcje zaprojektowano z naturalnych materiałów (drewno, wiklina) i są doskonałym elementem łączącym edukację z zabawą.
2. Zewnętrzna toaleta, dostosowana do osób z niepełnosprawnościami.
 3. Oczko wodne dla żółwi. Zbiornik pełnić będzie funkcję „azylu” dla żółwia obcego pochodzenia (inwazyjnego) czerwonolicego, żółtolicego, co stanowi istotny element ochrony czynnej żółwia błotnego, który jest obecnie reintrodukowany, w ramach działań związanych z realizacją projektu LIFE.
 4. Ogródki warzywno-zielarskie, niewielki sad ze starymi odmianami drzew owocowych. Zajęcia edukacyjne w ogrodzie przyczyniają się nie tylko do nabywania umiejętności rozpoznawania roślin, ale również wpływają pozytywnie na układ nerwowy młodego odbiorcy poprzez działanie na zmysły np. dotyk, węch, smak itp. Podwyższone stoły i rabaty przystosowane do prac ogrodniczych dla osób z niepełnosprawnościami posłużą do realizacji warsztatów terapii ogrodniczej.

Ad 3.

Od początku działalności do dnia 31.10.2023 r. Ośrodek Edukacji Przyrodniczej w Umianowicach odwiedziło łącznie 11 570 osób, w tym:

- 189 grup / 7348 osoby,
- turyści indywidualni 4222 osoby,
- 724 osoby skorzystały z noclegów.

Pracownicy Ośrodka oraz Oddziału Parków w Umianowicach poprowadzili 249 zajęć dla dzieci. Zajęcia odbywają się przy wykorzystaniu istniejącej bazy dydaktycznej: sali edukacyjno-konferencyjnej, salki edukacyjnej, stacyjki kolejki wąskotorowej, Nidarium, wieży ciśnień z punktem widokowym, woliery dla drapieżników, zagrody dla zwierząt „dużych”, ogródka z tematyką roślinności oraz altany z kręgiem ogniskowym.

Edukacja przyrodnicza adresowana jest przede wszystkim do dzieci oraz uczniów szkół na wszystkich poziomach nauczania oraz pasjonatów przyrody. Tematyka prelekcji, pogadanek obejmuje zagadnienia wykraczające poza ramowy program szkolny, związany z problematyką ochrony przyrody. Prelekcje odbywają się w uzgodnionych wcześniej z nauczycielami terminach i dostosowane są do wieku słuchaczy.

Zajęcia terenowe realizowane są w obszarze projektowanych ścieżek dydaktycznych wyznaczonych w pobliżu Ośrodka.

Dodatkowo w tym roku zamontowane zostaną:

- zakupione w ramach projektu przyrodnicze tablice tematyczne (7 szt.),
- przyrodniczo – edukacyjny plac zabaw obejmujący wiklinowe i drewniane elementy małej architektury m.in.: żeremie, kokony, żółw błotny, domek dla pszczoł, gniazdo os, tabliczki z informacjami o ptakach drapieżnych,
- „słupki” do gry w siatkówkę.

W przyszłym roku planowane jest wyznaczenie ścieżki przyrodniczej, szlaku rowerowego oraz nordic – walking po terenie leśnego kompleksu o nazwie „Hajdaszek”, znajdującego się w odległości ok. 1500 metrów od OEP.

Inne formy edukacji realizowane w OEP w 2023 r.:

I. Konkursy:

- „Ochrona i zachowanie bioróżnorodności na Ponidziu” współorganizacja ze Starostwem Powiatowym w Pińczowie dla szkół podstawowych i ponadpodstawowych z terenu powiatu pińczowskiego
- „Poznajemy Parki Krajobrazowe Województwa Świętokrzyskiego” - przeznaczony jest dla uczniów szkół podstawowych (kl. V, VI, VII i VIII) z terenu województwa świętokrzyskiego
- „Bocian biały naszym sąsiadem” - adresowany do uczniów w wieku wczesnoszkolnym (kl. I-III) z terenu woj. świętokrzyskiego

W 2024 r. planowane są kolejne edycje w/w konkursów.

II Akcje ekologiczne:

- ŚWIATOWY DZIEŃ MOKRADEŁ organizowany z przedszkolem w Gartatowicach,
- DZIEŃ ZIEMI – 2023r. z KGW Umianowice, OSP w Umianowicach oraz lokalnymi mieszkańcami,
- „NOC ŚWIĘTOJAŃSKA" Z PARKAMI KRAJOBRAZOWYMI z KGW Umianowice

- DZIEŃ BOCIANA BIAŁEGO – festyn – połączony z uroczystym finałem konkursu „Bocian biały, naszym sąsiadem”,
- DZIEŃ DZIECKA Z PARKAMI KRAJOBRAZOWYMI z oddziałem Przedszkolnym w Zespole Placówek Oświatowych w Gackach ,
- WAKACJE Z PARKAMI KRAJOBRAZOWYMI zajęcia z placówkami oświatowymi: Przedszkole w Chmielniku, Stowarzyszenie Trzy Dwa Jeden z Miechowa,
- OGÓLNOPOLSKI DZIEŃ PARKÓW KRAJOBRAZOWYCH z uczniami Leśnej szkoły z Kielc, nakręcono filmiku pn.: ”WARSZTATY edukatorów ED-EK 2023”,
- Sprzątanie Świata – Polska 2023 po hasłem „SPRZĄTANIE ŚWIATA ŁĄCZY LUDZI" wspólnie z Polskim Związkiem Wędkarskim – Koło nr 8 w Gackach, Urzędem Miejskim w Pińczowie oraz Zespołem Placówek Oświatowych w Gackach - uczniowie klas VII-VIII porządkowali teren ścieżki dydaktycznej obejmującej obszar dawnej kopalni gipsów w Gackach; „XII Sprzątanie rzeki Nidy” na odcinku Chroberz - Wiślica - na kajakach zbierano do worków odpady pozostawione nad brzegami rzeki (ok. 15 worków),
- OGÓLNOPOLSKIE WARSZTATY EDUKATORÓW ED-EK – 2023 – trzydniowe warsztaty,
- MIĘDZYNARODOWY DZIEŃ GEORÓŻNORODNOŚCI promowano walory przyrodnicze Nadnidziańskich PK wśród członków Klubu Miłośników Geologii działającego przy GeoNatura w Kielcach oraz zajęcia z uczniami SP nr 2 w Pińczowie,
- DZIEŃ DRZEWA,
- DZIEŃ KRAJOBRAZU – 2023: „DOCEŃ LOKALNOŚĆ”: nakręcono i zamieszczono na FB filmik promujący OEP, w Instytucie Geografii i Nauk o Środowisku Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach, promowano walory przyrodnicze, historyczne i krajobrazowe Nadnidziańskich PK , zorganizowano zajęcia,
- ŚWIATOWY DZIEŃ TURYSTYKI z uczniami i opiekunami placówek oświatowych: Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego dla Niepełnosprawnych Ruchowo w Busku-Zdroju oraz Zespołu Szkół w Kostomłotach Drugich,
- „DZIEŃ GEOLOGA Z PARKAMI KRAJOBRAZOWYMI" z uczniami Zespołu Placówek Oświatowych w Złotej,

Wymienione akcje ekologiczne planowane są również w przyszłym roku i zostaną uzupełnione o Kalendarz Ekologiczny, opracowany na podstawie międzynarodowych obchodów imprez

ekologicznych np.: NOC SÓW, Dzień walki z dyskryminacją osób niepełnosprawnych, Dzień Bobrów, Dzień Żółwia.

III. Szkolenia:

- „Przywrócenie tradycji chowu gęsi kieleckiej w małym gospodarstwie rolnym” - 30 i 31 sierpnia 2023 zorganizowane dla przedstawicieli Kół Gospodyń Wiejskich z terenu woj. Świętokrzyskiego,
- warsztaty praktyczne w Gospodarstwie Rolnym „Zagroda Królów” w miejscowości Brzeście, gm. Bliżyn dla przedstawicieli Kół Gospodyń Wiejskich,

IV. Pikniki, festyny:

- „Dni Otwarte Funduszy Europejskich w Ośrodku Edukacji Przyrodniczej w Umianowicach”, dwudniowy piknik edukacyjno-przyrodniczy/300 dzieci/

V. Imprezy plenerowe:

- przygotowano stoisko edukacyjno-promocyjne ZSiNPK podczas XXIII Świętokrzyskich Dożynek Wojewódzki w Tokarni

VI. Działalność wydawnicza:

- wydanie drukiem zeszytu edukacyjnego pt. „Rośliny i zwierzęta występujące na terenie Ośrodka Edukacji Przyrodniczej w Umianowicach położonego na obszarze Nadnidziańskiego Parku Krajobrazowego” - nakład 3 000 szt. / dofinansowanie z WFOŚiGW w Kielcach,
- w 2024 roku planuje się wydanie puzzli edukacyjnych/dofinansowanie z WFOŚiGW w Kielcach.

Realizacja grantu pn. „Nadnidziański Park Krajobrazowy przestrzenią dostępną dla osób z niepełnosprawnościami” w ramach projektu „Obszar chroniony, obszar dostępny” realizowanego przez Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w ramach Działania 4.3 Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020. Wysokość grantu 519,946,18 PLN.

Przedsięwzięcie grantowe realizowano na obszarze Nadnidziańskiego Parku Krajobrazowego oraz jego otuliny. Działania głównie obejmowały teren przyrodniczych ścieżek edukacyjnych i Ośrodka Edukacji Przyrodniczej w Umianowicach. Zasadniczym jego celem była likwidacja barier, zapewnienie niezbędnych warunków i wyposażenia, ułatwiających komunikację, zwiedzanie oraz poruszanie się OzN. Przeprowadzono audyt strony internetowej i dostosowano ją dla osób z niepełnosprawnościami. Zamontowano dwa dźwiękowe panele tyflograficzne na zewnątrz OEP i wewnątrz budynku. Dodatkowo wydrukowano tyflomapy z zaznaczonymi głównymi pomieszczeniami oraz elementami zagospodarowania OEP (20 sztuk). Dla zapewnienia komfortu zwiedzania dla OzN obiekt wyposażono w pętlę indukcyjną, audioprzewodniki z audiodeskrypcją (10 sztuk) i przewodniki opracowane w języku Braille'a (100 sztuk) oraz tablice przestrzenne w postaci płaskorzeźb. Elektryczny, terenowy wózek oraz nakładki elektryczne do wózków inwalidzkich (2 sztuki), krzesła ewakuacyjne (2 sztuki), rowery elektryczne (3 sztuki) i typu tandem (2 sztuki), umożliwią poruszanie się po ścieżkach dydaktycznych oraz po terenie Ośrodka. Wykonano ogród sensoryczny w postaci stołu uprawowego, w którym rośliny o konkretnej miąższości i fakturze, oddziałują i pobudzają narządy zmysłów, zapewniając poczucie relaksu oraz stymulują proces nauczania. W celu usprawnienia wprowadzania wytycznych z Ustawy o Dostępności, powołano koordynatora ds. dostępności oraz Zespół zaangażowany w aspekty organizacyjne, techniczne i edukacyjne przedsięwzięcia grantowego. W ramach podnoszenia kompetencji kadry ZŚiNPK umożliwiających pracę z osobami ze szczególnymi potrzebami odbyły się następujące szkolenia warsztatowe:

- koordynatora dostępności
- z języka migowego A1 i A2
- wiedza prawna
- bariery-turystyka
- savoir-vivre
- asystentura OzN
- pierwsza pomoc
- obsługa niewidomych i słabowidzących

W związku z realizacją zadań z zakresu edukacji przyrodniczej, w Ośrodku, do prowadzenia zajęć zakupiono pomoce dydaktyczne: ręczne lupy elektroniczne (8 sztuk), tablice tematyczne pn. "Geologiczne skarby Nadnidziańskiego Parku Krajobrazowego i jego okolicy" oraz tablice

do pisania typu flipchart (2 sztuki) i chustę animacyjną. Na wieży widokowej zainstalowano kamerę obrotową z dostępem do aplikacji za pomocą kodu QR, która stwarza możliwość prowadzenia obserwacji okolicy bez wychodzenia na punkt widokowy. Przy drzwiach prowadzących do budynku głównego Ośrodka zamontowano system ich samootwierania, a przy skrzydłach drzwi wewnętrznych systemy blokujące. Realizacja grantu pozwoliła na podjęcie w/w działań na rzecz dostosowania informacji oraz poprawy funkcjonowania naszej jednostki w zakresie zapewnienia dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.

Realizacja projektu Life – działalność edukacyjna/pozostałe wydarzenia na terenie Ośrodka od 1 października 2022 do 31 października 2023:

I. Warsztaty jednodniowe.

3124 osoby (w tym uczniowie i opiekunowie) podczas 64 warsztatów. Grupy wiekowe: przedszkola, szkoły podstawowe, liceum/technikum, studenci. Placówki oświatowe biorące udział w warsztatach obejmowały wiele miejscowości/miast/wsi z terenu województwa świętokrzyskiego: Pińczów, Wiślica, Skotniki Dolne, Kielce, Ruda Strawczyńska, Młodzawy Duże, Cedzyna, Suków, Brzeście, Złota, Micigózd, Suchedniów, Busko-Zdrój, Wielka Wieś, Sobków, Bukowa, Suchowola, Ćmińsk, Zborów, Bilcza, Morawica, Kajetanów, Oblęgorek, Chęciny, Zbludowice, Góry Pińczowskie, Piekoszów, Smerdyna, Bieliny, Michałów, Węchadłów.

II. Warsztaty dwudniowe

268 osób (w tym uczniowie i opiekunowie) podczas 7 warsztatów. Grupy wiekowe: szkoły podstawowe, liceum/technikum, studenci. Placówki oświatowe biorące udział w warsztatach obejmowały wiele miejscowości/miast/wsi z terenu: Kielc, Busko-Zdrój, Kraków.

III. Festyny/imprezy:

Organizowane lub współorganizowane przez projekt LIFE

- Piknik z okazji dni otwartych Funduszy Europejskich – wydarzenia odbywało się przez dwa dni i uczestniczyło w nim: pierwszego dnia 156 osób z 5 placówek oświatowych z terenu województwa świętokrzyskiego; drugiego dnia 117 osób – rodziny z dziećmi.
- Festyn z okazji Dnia Bociana Białego – udział wzięło 82 osoby ze szkół w Stępcicach, Młodzawach, Kozubowie oraz Pińczowie.
- Festyn z okazji Dnia Dziecka – udział wzięło 57 osób z Zespołu Placówek Oświatowych w Gackach.

- Piknik ekologiczny – Razem tworzymy eko-świętokrzyskie – udział wzięło 350 osób z placówek oświatowych z Kielc, Tułmina, Włoszczowic, Stępcic, Wójczy, Krzczonowa i Pliskowoli.

IV. Prelekcje

Na terenie Ośrodka przeprowadzono również 3 prelekcje dot. kłusownictwa w ramach realizacji działania dot. ochrony śródlądowej delty. Udział w nich wzięły 2 placówki oświatowe z Kij oraz Michałowa, łącznie dla 132 osób (jedna z grup brała udział jednocześnie w warsztatach jednodniowych tj. 54 osoby).

V. Konferencje i seminaria dla przyrodników/naukowców.

VI. Spotkanie członków komitetu sterującego projektu Life – 8 osób.

VII. Platform meeting – spotkanie przedstawicieli projektów Life realizowanych w Polsce – 61 osób.

VIII. Seminarium dla przyrodników – udział wzięli pracownicy z parków krajobrazowych – 61 osób.

IX. Konferencja dwudniowa projektu – 64 osoby z wielu instytucji m.in. RDOŚ Kielce, projekty Life, Parki Krajobrazowe, Wody Polskie, przedstawiciele gminy Kije i Pińczów.

X. Seminarium dla przyrodników – udział wzięli pracownicy Lasów Państwowych – 25 osób.

Planowane działania edukacyjne w Life na przyszły rok tj.2024

Warsztaty jednodniowe – ok. 50 wycieczek.

Warsztaty dwudniowe – ok. 15 wycieczek.

Warsztaty dwudniowe dla nauczycieli – 2 warsztaty .

Szkolenia dla rolników – 2.

Festyny i większe imprezy przyrodnicze – ok. 5 (dzień wiosny/wody w marcu, światowy Dzień Ziemi, Dzień Bociana Białego razem z Dniem Dziecka, Sprzątanie Świata we wrześniu).

Patrole śródlądowej delty rzeki Nidy.

Zaangażowanie szkół w monitoring gniazd bociana białego (ok. 35 placówek oświatowych).

Dodatkowo działania z projektu, które wpłyną na edukację to:

- realizacja makiety śródlądowej delty rzeki Nidy
- realizacja 3 przyrodniczych ścieżek edukacyjnych (z czatownią, wieżą widokową).

Ad 4.

Zgodnie z wymogami art. 16 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r o ochronie przyrody obszar parku krajobrazowego chroni wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz walory krajobrazowe w celu zachowania, popularyzacji tych wartości w warunkach zrównoważonego rozwoju. Celem jednostki jest rozbudzanie zainteresowań oraz kształtowanie przyjaznej i odpowiedzialnej postawy człowieka wobec otaczającej go przyrody.

Jednym z głównych zadań statutowych Zespołu Parków jest edukacja przyrodnicza, która ma na celu kształtowanie świadomości ekologicznej dzieci, młodzieży i dorosłych, Powstanie Ośrodka Edukacji Przyrodniczej umożliwi profesjonalne wykonanie zadań, w tym wspomaganie dydaktyki formalnej (szkolnej i akademickiej) i nieformalnej w zakresie zdobywania wiedzy i umiejętności oraz kształtowania postaw proekologicznych, realizowanych w oparciu o bezpośrednie poznawanie i badanie środowiska przyrodniczego i zagrożeń, jakie dla tego środowiska stwarza działalność człowieka.

W tym celu został opracowany na lata 2023-2025 Program Edukacji Przyrodniczej, którego adresatem są:

- dzieci w wieku przedszkolnym,
- dzieci i młodzież szkół podstawowych i ponadpodstawowych,
- studenci kierunków związanych z problematyką ochrony środowiska,
- nauczyciele nauczania zintegrowanego, przyrody, biologii geografii, ochrony środowiska, itp.,
- lokalne społeczeństwo zainteresowane pogłębianiem wiedzy o środowisku przyrodniczym.

Programy edukacyjne w Ośrodku realizowane są poprzez:

- zajęcia terenowe, polegające na wnikliwej obserwacji zjawisk biologicznych, fizycznych i chemicznych wg scenariuszy tematycznych dostosowanych do grup wiekowych na wszystkich szczeblach edukacji,
- zajęcia laboratoryjne w salach dydaktyczno-laboratoryjnych,
- zajęcia seminaryjne w formie pogadanek przedmiotowych i tematycznych dyskusji,
- wykłady i prelekcje,
- gry i zabawy dydaktyczne,
- prezentacje filmów, zdjęć i eksponatów,
- wycieczki naukowe i krajoznawcze, po terenach Parków Krajobrazowych Poniidzia.

Zaplecze edukacyjno-konferencyjne stanowi miejsce organizowania:

- warsztatów przyrodniczych (jedno lub kilkudniowych),
- konferencji, prezentacji i szkoleń,
- pikników i festynów tematycznych,
- plenerów plastycznych i fotograficznych,
- różnych spotkań służących zarówno popularyzacji problematyki, jak i celom naukowym.

W Ośrodku jest realizowany projekt LIFE pn.: „RENATURYZACJA ŚRÓDLĄDOWEJ DELTY RZEKI NIDY”, którego celem jest poprawa warunków wodnych śródlądowej delty Nidy i przywrócenia unikatowych walorów przyrodniczych, w tym:

- łągów wierzbowych, topolowych, olszowych i jesionowych,
- starorzeczy i naturalnych eutroficznych zbiorników wodnych,
- siedlisk łąkowych,
- gatunków objętych ścisłą ochroną gatunkową: skójki gruboskorupowej, zatoczka łamliwego, poczwarówki jajowatej, kumaka nizinnego, traszki grzebieniastej i zółwia błotnego.

Beneficjentem ww. projektu jest Województwo Świętokrzyskie – Zespół Świętokrzyskich i Nadnidziańskich Parków Krajobrazowych, a współbeneficjentami są: Instytut Ochrony Przyrody Polskiej Akademii Nauk w Krakowie, Lasy Państwowe – Nadleśnictwo Pińczów, Uniwersytet Rolniczy im. Hugona Kołłątaja w Krakowie.

ZŚiNPK jest na etapie przygotowania nowego międzynarodowego projektu do programu LIFE pn. "Ochrona i odtwarzanie rybich tarlisk jako siedliska kluczowego dla utrzymania, odtwarzania i ochrony zagrożonej skójki gruboskorupowej - LIFE BioRevival". Jego głównym celem będzie renaturyzacja wybranych rzek i dolin rzecznych regionu świętokrzyskiego, Włoch i Grecji poprzez odtworzenie siedlisk naturalnych oraz ochronę i reintrodukcję zagrożonych gatunków mięczaków, ryb, płazów i ptaków o dużym znaczeniu biocenotycznym. Realizację projektu zaplanowano na lata 2025 - 2029. Fiszka projektowa uzyskała pozytywną ocenę Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie w ramach programu priorytetowego "Współfinansowanie programu LIFE Część 1) Wsparcie krajowe projektów LIFE w perspektywie finansowej 2021 – 2027" (Inkubator wniosków LIFE) w ramach podprogramu Przyroda i różnorodność biologiczna.

Planowane działania edukacyjne, przyrodnicze i turystyczne.

W ramach projektu LIFE4DELTA - perspektywa na okres III kwartał 2023 – IV kw. 2024:

- warsztaty jednodniowe, ok. 60 warsztatów dla dzieci i młodzieży ze szkół podstawowych, ponadpodstawowych, przedszkoli, uczelni wyższych oraz innych grup zorganizowanych z terenu województwa świętokrzyskiego (3 000 osób),
- warsztaty dwudniowe, ok. 20 warsztatów (1000 osób),
- warsztaty dla nauczycieli, które pozwolą na włączenie ich do aktywnego udziału w pracach związanych z czynną ochroną przyrody,
- festyny edukacyjne – to forma edukacji pozwalająca na skupieniu większej grupy odbiorców i przybliżeniu im problematyki projektu oraz zachęcenia do zaangażowania się w aktywną ochronę przyrody. Planuje się zorganizowanie 5 festynów dla lokalnej społeczności, szkół oraz rodzin z dziećmi dla łącznej liczby ok. 1 000 uczestników.

W ramach nowego projektu LIFE w perspektywie na lata 2025-2029, zapewnienie finansowania działalności edukacyjnej: warsztaty jednodniowe i kilkudniowe, festyny, plenery, szkolenia.

Planowane jest utworzenie pod patronatem Kuratorium Oświaty w Kielcach ogólnowojewódzkiego programu w zakresie zielonych szkół. Finansowanie projektu: NFOŚiGW oraz WFOŚiGW w Kielcach.

W celu zachowania działalności zabytkowej kolejki wąskotorowej kontynuowane jest zadanie pn. „Rewitalizacja oraz funkcjonowanie kolejki wąskotorowej Ponidzie”. Celem przedsięwzięcia jest organizacja działalności edukacyjnej, turystycznej i rekreacyjnej poprzez połączenie zrewitalizowanej i dostosowanej do dzisiejszych standardów historycznej infrastruktury kolejki wąskotorowej z walorami przyrodniczo-krajobrazowymi Nadnidziańskich Parków Krajobrazowych. W obecnym sezonie kolejka kursuje na trasie Jędrzejów – Motkowice (18 km). W ramach działań wpisanych w Obszar Strategicznej Interwencji „Ponidzie” zaplanowano remont mostów i estakad na trasie kolejki wąskotorowej do Umianowic i przedłużenie szlaku do Pińczowa.

Planowane jest uruchomienie ścieżki edukacyjno-przyrodniczej „drezynami rowerowymi do natury” na trasie 3 kilometrowego przejazdu z Umianowic do Hajdaszka. To wyjątkowa

okazja, by w nietypowy sposób podziwiać naturę i równocześnie aktywnie spędzić czas. Cała wycieczka edukacyjna z postojami trwa około 2 godziny, w tym sam przejazd w obie strony ok. 40 min. Odpowiednia liczba drezyn (10 szt.) umożliwi przeprowadzenie „lekcji spotkania z naturą” dla całej klasy szkolnej. Dostosowanie jednej z drezyn do przewozu wózka inwalidzkiego pozwoli na korzystanie również osobom z niepełnosprawnościami. Z kolei drezyna rowerowa ze wspomaganie elektrycznym ułatwi podróż osobom, które wymagają pomocy przy większym wysiłku. W awaryjnych sytuacjach będzie również pełnić funkcję drezyny technicznej.

Planuje się utworzenie przy Ośrodku w Umianowicach – Stacji Naukowej Instytutu Ochrony Przyrody Polskiej Akademii Nauk. Pozwoli to na ciągłą wymianę doświadczeń w zakresie prowadzonych przez naukowców badań oraz umożliwi właściwe monitorowanie realizowanych przez tut. jednostkę projektów.

W ramach Programu Regionalnego Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021-2027 przewidziano do realizacji projekty przyrodnicze pn. „Kompleksowe działania związane z ochroną bioróżnorodności Świętokrzyskich i Nadnidziańskich Parków Krajobrazowych” tj:

- Czynna ochrona owadów poprzez przywrócenie integralności siedlisk i zachowanie bioróżnorodności na obszarze województwa świętokrzyskiego.
- Odtworzenie krajobrazu przyrodniczo-kulturowego poprzez budowę sieci alei wierzbowo-lipowych.

Powyższe projekty będą realizowane na Ponidziu z biurem w Ośrodku w Umianowicach.

Ad 4.

W toku kontroli wyjaśnienia złożyli:

1. Pani Krystyna Wójcik-Daniluk, Zastępca Dyrektora Zespołu Świętokrzyskich i Nadnidziańskich Parków Krajobrazowych.
2. Pani Alicja Adamczyk, Kierownik Ośrodka Edukacji Przyrodniczej.

Podczas czynności kontrolnych poruszono kwestie działania Ośrodka oraz planów na przyszłość. Zespół kontrolny dokonał również wizytacji obiektu.

Zespół kontrolny przyjął wyjaśnienia oraz stwierdza, że zasługują one na uwzględnienie.

Ad 5.

Zespół kontrolny sformułował następujące wnioski pokontrolne:

Jednym z głównych zadań statutowych Zespołu Parków jest edukacja przyrodnicza, która ma na celu rozbudzanie zainteresowań oraz kształtowanie świadomości ekologicznej dzieci, młodzieży i dorosłych.

Zdaniem Zespołu Kontrolnego powstanie Ośrodka Edukacji Przyrodniczej w Umianowicach umożliwiło profesjonalne wykonanie zadań, w tym wspomaganie dydaktyki w zakresie zdobywania wiedzy i umiejętności oraz kształtowania postaw proekologicznych, realizowanych w oparciu o bezpośrednie poznawanie i badanie środowiska przyrodniczego, między innymi poprzez organizację terenowych warsztatów, kilkudniowych pobytów w ramach „zielonych szkół”, plenerów fotograficznych i plastycznych, obozów naukowych, wycieczek krajoznawczych oraz zajęć rekreacyjnych. Ośrodek jest również miejscem organizacji konferencji naukowych, praktyk dla studentów kierunków przyrodniczych oraz realizacji projektów naukowo – badawczych związanych z ochroną środowiska przyrodniczego, a także otwartym miejscem dla przyrodników, ekologów oraz turystów z kraju i zagranicy. Działania te możliwe są dzięki budowie profesjonalnego i świetnie wyposażonego budynku oraz zaplecza technicznego na sprzęt rolniczy oraz infrastruktury związanej z pokazowym gospodarstwem, tj. owczarnia, stajnia i kurnik, a także specjalne zaplecze edukacyjno-gospodarcze dla pokazowej zagrody gęsi kieleckiej. Jedną z głównych atrakcji Ośrodka jest Nidarium – ogromne akwarium o pojemności 25 tys. litrów, ukazujące życie w Nidzie. Przy Ośrodku działa mini gospodarstwo ekologiczne, gdzie można zobaczyć zwierzęta ras rodzimych takich jak konik polski, krowa, owca, koza oraz podejrzeć, jak wyglądają prace w takim gospodarstwie. Warte uwagi są również woliery dla ptaków drapieżnych, wieża obserwacyjna, czy stacja kolejki wąskotorowej. Ośrodek Edukacji Przyrodniczej z uwagi na jego położenie idealnie komponuje się z działaniami podejmowanymi na terenie delty rzeki Nidy, w tym wpisuje się w program unijny ze środków Life, dotyczący ochrony śródlądowej Delty Nidy, która posiada wyjątkowy w skali Europy ekosystem. Występują w nim gatunki roślin i zwierząt niespotykane w innych częściach regionu.

Z uwagi na wyjątkowe walory przyrodnicze, realizowane tam projekty, a także świetną infrastrukturę Ośrodek Edukacji Przyrodniczej w Umianowicach jest unikatowym miejscem w kraju i jedynym w swoim rodzaju tego typu miejscem w Polsce. To wszystko powoduje, że Ośrodek w Umianowicach stał się nie tylko wizytówką edukacji przyrodniczej Województwa Świętokrzyskiego, ale również ważnym miejscem na turystycznej mapie Regionu.

Zespół kontrolny w toku kontroli zapoznał się z planami dotyczącymi dalszej działalności i rozwoju Ośrodka. Należy wskazać na następujące działania:

- opracowany na lata 2023-2025 Program Edukacji Przyrodniczej,
- ZŚiNPK jest na etapie przygotowania nowego międzynarodowego projektu do programu LIFE pn. "Ochrona i odtwarzanie rybich tarlisk jako siedliska kluczowego dla utrzymania, odtwarzania i ochrony zagrożonej skójki gruboskorupowej - LIFE BioRevival,
- w ramach projektu LIFE4DELTA - perspektywa na okres III kwartał 2023 – IV kw. 2024: warsztaty dla dzieci i młodzieży ze szkół podstawowych, ponadpodstawowych, przedszkoli, uczelni wyższych oraz innych grup zorganizowanych z terenu województwa świętokrzyskiego, warsztaty dla nauczycieli, które pozwolą na włączenie ich do aktywnego udziału w pracach związanych z czynną ochroną przyrody, festyny edukacyjne dla lokalnej społeczności, szkół oraz rodzin z dziećmi dla łącznej liczby,
- w ramach nowego projektu LIFE w perspektywie na lata 2025-2029, zapewnienie finansowania działalności edukacyjnej: warsztaty jednodniowe i kilkudniowe, festyny, plenery, szkolenia,
- planowane jest utworzenie pod patronatem Kuratorium Oświaty w Kielcach ogólnowojewódzkiego programu w zakresie zielonych szkół. Finansowanie projektu: NFOŚiGW oraz WFOŚiGW w Kielcach,
- w celu zachowania działalności zabytkowej kolejki wąskotorowej kontynuowane jest zadanie pn. „Rewitalizacja oraz funkcjonowanie kolejki wąskotorowej Ponidzie”,
- planowane jest uruchomienie ścieżki edukacyjno-przyrodniczej „drezynami rowerowymi do natury” na trasie 3 kilometrowego przejazdu z Umianowic do Hajdaszka,
- planuje się utworzenie przy Ośrodku w Umianowicach – Stacji Naukowej Instytutu Ochrony Przyrody Polskiej Akademii Nauk. Pozwoli to na ciągłą wymianę

doświadczeń w zakresie prowadzonych przez naukowców badań oraz umożliwi właściwe monitorowanie realizowanych przez tut. jednostkę projektów,

- w ramach Programu Regionalnego Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021-2027 przewidziano do realizacji projekty przyrodnicze pn. „Kompleksowe działania związane z ochroną bioróżnorodności Świętokrzyskich i Nadnidziańskich Parków Krajobrazowych”.

Zespół kontrolny po przeprowadzeniu przedmiotowej kontroli pozytywnie ocenia budowę Ośrodka Edukacji Przyrodniczej na Ponidziu oraz jego bieżące funkcjonowanie. Ponadto, założony plan dalszej działalności Ośrodka wydają się perspektywiczny.

Kontrolowany nie wnosi żadnych zastrzeżeń do protokołu/wnosi następujące zastrzeżenia do protokołu:

Nie wnoszę uwag.

Tomasz Hałatkiewicz

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Protokół kontroli sporządzono w 2 jednobrzmiących egzemplarzach, z których jeden doręczono kierownikowi jednostki kontrolowanej.

Pouczono kierownika jednostki kontrolowanej o możliwości zgłoszenia w terminie 7 dni od podpisania protokołu pisemnych wyjaśnień co do zawartych w protokole ustaleń.

Materiały wykorzystane w toku kontroli: Statut ZŚINPK, informacje sporządzone na potrzeby kontroli.

Protokół zawiera 20 ponumerowanych stron.

podpisy osób kontrolujących

Grzegorz Świercz

Artur Konarski

podpis kierownika jednostki kontrolowanej

Tomasz Hałatkiewicz

Kielce, dnia 10 listopada 2023 r.